

SIŘEJOVICKÉ LISTY

05/2022 2. ročník

5. číslo

Vážení občané,

vítám vás v novém roce 2022 a jsem moc ráda, že jste si našli volnou chvíli mezi jarními pracemi na vašich zahrádkách a strávíte ji ve společnosti našeho čtvrtletníku. Na úvod bych si dovolila uvést několik statistických údajů naší obce, protože minulý rok byl, co se týče demografického vývoje, velmi ojedinělý. K 1. 1. 2022 evidujeme v naší obci celkem 275 obyvatel, z toho 122 mužů, 118 žen a 35 dětí. V roce 2021 zemřeli 3 naši občané, narodily se 2 děti, a tak je ten výrazný nárůst v počtu obyvatel naší obce dán především nově přistěhovanými občany, kterých bylo za rok 2021 neuvěřitelných 16.

S vydáním kulturního kalendáře pro letošní rok jsme nespíchali záměrně. Předpokládali jsme, že se ani s příchodem nového roku kompletně nezbavíme situace kolem COVID-19, ze které jsme všichni již vyčerpaní, unavení a mnohdy i zmatení. V tu dobu však asi nikdo z nás netušil, že se může stát něco ještě mnohem horšího, než je pandemie. Myslím, že ozbrojený konflikt na Ukrajině překvapil nejednoho z nás, a i zastupitelstvo obce Sirejovice se rozhodlo na vzniklou situaci reagovat konkrétními činy, a to přímou finanční pomocí konkrétním uprchlíkům.

Náš společný kulturní život v obci chceme nastartovat postupně spolu s přibývajícemi slunečními paprsky a teplými dny. A jelikož byla kultura v posledních letech poměrně omezená, rozhodli jsme se společenský život obohatit především v měsíci červnu, než se všichni rozjedeme do nejrůznějších koutů světa a České republiky na prázdniny. Červnový program jsme tak rozšířili o víkendové táboření na dětském hřišti a čtvrtý červnový víkend se naší obcí rozestří zvuky harmonik. Věříme, že jsme se alespoň trochu trefili do vašeho vkusu, a rádi vás přivítáme na nějaké z našich nabízených kulturních akcí.

NOVINKY Z OBCE

Výměna laviček v aleji u hřbitova

Alej neboli stromořadí je označen pro řadovou výsadbu stromů. Zpravidla se jedná o skupiny stromů vysazené v určité linii a obvykle v pravidelných rozestupech. Téměř vždy se také jedná o doprovodný prvek vodních toků, hranic pozemků nebo dopravních komunikací.

V minulosti bývaly velmi často aleje vysazovány na příkaz šlechty, respektive z popudu majitelů jednotlivých panství a jejich význam nastal v ČR především v období baroka při budování nových, tzv. císařských silnic. Stromy totiž vytvářely souvislý stín, který pak zvyšoval pochodovou aktivitu vojsk a tažnou sílu zvířat. Aleje však měly a mají svůj velký význam i v zimních měsících, kdy ukazují trasu skrz cestu zavátou sněhem.

Tu naši lipovou alej, která lemuje cestu ke hřbitovu, ale ve skutečnosti netvoří jenom lípy. Najdeme tu totiž kromě zástupců lípy velkolisté (Tilia platyphyllos) a lípy malolisté, též nazývané také lípa srdčitá (Tilia cordata), ještě další druhy dřevin jako břízu bělokorou (Betula pendula), javor mléč (Acer platanoides) a jírovec maďal (Aesculus hippocastanum). Ze známých pramenů je možné doložit, že lípy byly přivezeny ze zahradnické školky Molitorov. Důvody namíchání různých druhů dřevin bohužel nevíme a lze se jen domnívat, že důvodem mohla být náhrada uschlých dřevin. Zato velmi přesně víme, jak právě tato naše alej vznikala. Trvalo totiž dlouhých deset let, než se jí podařilo založit. Původně zde byly v roce 1935 vysázeny ořešáky, které ale postupně uschly a až v září roku 1946 bylo následně na návrh předsedy hřbitovní komise rozhodnuto o kompletní úpravě cesty ke hřbitovu a výsazení stromů nových. V kronice obce je také možné dočíst se o dobrovolnické práci s tímto spojené, která čítala 138 hodin.

Lipová alej už prostě tak nějak k naší obci patří. Je úžasná nejen při plném květu a vůni na jaře, ale i v letních měsících, kdy vytvářejí zeleně olistěné mohutné koruny zdejších stromů jedinečné klima a tolik potřebný stín. Nejkrásnější je však naše

alej na podzim, když listy stromů zezlátnou, posupně opadávají a na zemi vytváří koberec plný nejrůznějších barev. Je to zkrátka jedinečné místo, kam chodí spousta z nás v tichosti přemýšlet, odpočívat a nebo třeba meditovat.

Jistě jste zaznamenali v prostoru lipové aleje zvýšený pohyb pracovníků obce. Bylo totiž zjištěno, že lavičky, které by samy o sobě ještě nějakou dobu na svém místě vydržely, začínají zarůstat do kůry stromů, umístěných v jejich těsné blízkosti. A aby nedocházelo k deformacím kmenů a tím i ke znehodnocení stromů, je bezpodmínečně nutné lavičky odstranit. Omlouváme se tak občanům za dočasné nepohodlí. V nejbližší době pro vás budou k dispozici nové lavičky, které budou opět lákat k příjemnému posezení.

Rozšíření dálničního odpočívadla dálnice D8 – Siřejovice vlevo

V lednu 2022 rozhodl odbor životního prostředí Krajského úřadu Ústeckého kraje, že záměr „Rozšíření odpočívky D8 Siřejovice vlevo“ nemá významný vliv na životní prostředí a nebude posuzován podle zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. S tímto rozhodnutím se ale neztotožňujeme, a proto jsme proti tomuto rozhodnutí podali odvolání. Obáváme se, že záměr bude mít negativní vliv na život v naší obci. Dojde k dalšímu nárůstu hlukové zátěže a znečištění ovzduší, především pak částicemi polévatého prachu. Území obce Siřejovice je již nyní nadměrně zasaženo hlukem a emisemi z provozu na komunikaci II/247 a dálnici D8. Jakékoliv další zvýšení těchto vlivů považujeme za velmi závažné. V tomto ohledu pak není klíčový konkrétní příspěvek zatížení projednávaného záměru, ale situace v území ve svém souhrnu. Pokud tedy záměr přinese další zátěž do již nyní podstatně zatíženého území, což je z předložené rozptylové studie zřejmé, jedná se o ovlivnění závažné.

Dle našeho názoru se oznamovateli nepodařilo ve zjišťovacím řízení prokázat žádný převažující veřejný zájem na realizaci odpočívadla v tomto konkrétním místě a rozsahu. Realizací záměru by ale došlo ke zpochybnění a znehodnocení závažné části územního plánu obce Siřejovice, rozvojové strategie a k negativnímu zásahu do dalšího života v obci. Záměr jde zcela proti stávajícímu a v územním plánu stanovenému funkčnímu využití ploch – zemědělský půdní fond – orná půda. Ochrana nezastavěného území by ale měla být vždy veřejným zájmem a jedním z cílů podle § 18 odst. 4 zákona č. 183/2006 o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon“). Předložený záměr nechrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a nezajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků. V tomto konkrétním místě a rozsahu neexistuje žádný převažující zájem na realizaci rozšíření odpočívadla, neboť jak zpracovatel v oznámení uvedl: „Nedostatek parkovacích míst je na celé dálnici D8.“

Co je tedy přesně záměrem Ředitelství silnic a dálnic ČR v této lokalitě? Ve stávající podobě je v levé části dálničního odpočívadla umístěno 101 míst pro osobní automobily a 20 míst pro auto-

mobily nákladní. Při přepočtu na ekvivalent OA se jedná o 244 míst umístěných na ploše 1800 m². Nyní už víme, že realizovatelná je pouze varianta rozšíření odpočívadla V2, která počítá s 86 místy pro osobní automobily, 73 místy pro nákladní automobily a 4 místy pro autobusy. Při přepočtu na ekvivalent OA se jedná o dalších 616 míst.

I toto je důvod, proč s rozšířením dálničního odpočívadla nesouhlasíme.

Hornická činnost v jižní části ložiska Úpohlavý - Chotěšov

Ministerstvo životního prostředí (dále jen „příslušný úřad“) zahájilo řízení ve věci posunu hornické činnosti do jižní části ložiska Úpohlavý – Chotěšov v květnu 2021. Závěr zjišťovacího řízení byl vydán o dva měsíce později a příslušný úřad konstatoval, že záměr “Hornická činnost v jižní části ložiska Úpohlavý - Chotěšov” náleží do kategorie záměrů povinně posuzovaných v celém procesu posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů. Povinností oznamovatele (LAFARGE Cement, a.s. Čížkovice) tak bylo zpracování dokumentace EIA, která měla především zohlednit a vypořádat všechny relevantní požadavky a připomínky uvedené v doručených vyjádřeních. Zároveň bylo oznamovateli uloženo zpracovat biologické hodnocení lokality, dále rozptylovou studii a zejména konkretizovat, při jaké úrovni snížení hladiny podzemní vody ve studních nebo při jakém snížení vydatnosti studní vlivem těžby, budou provedena jaká konkrétní nápravná či kompenzační opatření.

Veřejné projednání záměru se uskutečnilo v lednu 2022. Předmětem veřejného projednání bylo představení záměru, dokumentace a seznámení veřejnosti s vyjádřením dotčených územně samosprávních celků a dotčených orgánů státní správy. Následovat bude vydání závazného stanoviska příslušného úřadu k posouzení vlivů provedení záměru „Hornická činnost v jižní části ložiska Úpohlavý – Chotěšov“ na životní prostředí, které bude vydáno na základě dokumentace, vyjádření k ní uplatněných, posudku této dokumentace a závěrů vzešlých z veřejného projednání.

Zásoby výhradního ložiska Úpohlavý – Chotěšov jsou v celém rozsahu pokryty třemi dobývacími prostory Úpohlavý, Úpohlavý I a Chotěšov, které na sebe plošně navazují a pokrývají celou plochu výhradního ložiska vápenců. V severozápadní a severovýchodní části ložiska jsou zásoby vápence vytěženy a probíhají zde rekultivační práce. V současné době probíhá hornická činnost ve střední oblasti východní části ložiska, a to podle Plánu otírky, přípravy a dobývání lomu Úpohlavý z roku 2004. Životnost zásob je v rámci tohoto povolení odhadována ještě na 5 let. V nově projednávané jižní části ložiska zbývá 30 980 069 tun vytěžitelných zásob, z toho 25 526 616 tun cementářské suroviny a 5 453 453 tun vápenců na odsiřování. Uvedené množství suroviny bude vytěženo za cca 20 let, což představuje roční těžbu ve výši cca 1 500 000 tun a jedná se tak o stejný objem roční těžby jako v současné době. Nicméně dotěžení surovin se bude více méně odvíjet i od poptávky a při maximálním objemu těžby se její ukončení předpokládá přibližně v roce 2042. Sanace a rekultivace pak bude ukončena nejdříve za 3 roky po ukončení těžby, tedy v roce 2045.

Vzhledem k tomu, že se těžba postupně přesune z katastru naší obce, nepředpokládá oznamovatel, že by se její vliv u nás ještě projevil. I nadále ale budou v katastru obce Siřejovice monitorovány potenciální vlivy těžby. Jsme rádi za to, že je centrální část naší obce od dobýva-

cího prostoru vzdálena vzdušnou čarou cca 1,5 km, a nemusíme tak řešit vliv odstřelu hornin na statiku nemovitostí, jako je tomu v sousedních Vrbičanech, kde je těžba od obce vzdálena cca 300 metrů.

ODPADY

Odpadové hospodářství obce Siřejovice a novela zákona o odpadech platná od 1. 1. 2021

Jakákoliv lidská činnost po sobě zanechává negativní dopad – odpad. Odpady vznikají v průmyslu, ve stavebnictví, zemědělství, lesnictví, dopravě a v neposlední řadě i při běžné činnosti člověka ve společnosti. A právě veškerý odpad vznikající při činnosti fyzických osob na území obce definuje zákon o odpadech jako odpad komunální. Jedná se o všechen směsný a tříděný odpad z domácností, zejména papír, sklo, kovy, plasty, biologický odpad, dřevo, textil, odpadní elektrická a elektronická zařízení, baterie, akumulátory a objemný odpad, především pak matrace a nábytek.

Povinností obce je přebrat veškerý komunální odpad vznikající na jejím území při činnosti fyzických osob, s výjimkou odpadů vznikajících při činnosti osob právnických. Původcem komunálních odpadů se pak obec stává v okamžiku, kdy fyzická osoba odloží odpady na místo obcí k tomu určeném. V tomto směru

Oddělené soustředované recyklovatelné složky komunálního odpadu

Novela zákona o odpadech přinesla obcím nová pravidla, na která je nutné se postupně připravit. Obce totiž čekají třídicí a recyklační cíle, které jim mohou přinést nejen úspory, ale i pokuty. V tomto ohledu je klíčový rok 2025. Obec bude povinna zajistit, aby odděleně soustředované recyklovatelné složky

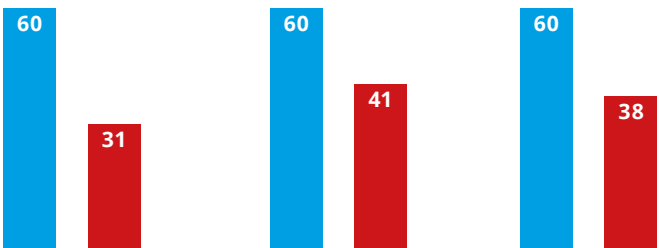
se tak na obec vztahují i povinnosti určit místa, kam mohou fyzické osoby komunální odpad odkládat.

Určitým návodem, jak nakládat s odpadem, který vznikl na území obce, je obecně závazná vyhláška o stanovení systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů. Ta naše byla aktualizována v březnu tohoto roku s číslem 1/2022. Důvodů, proč byla vyhláška aktualizována, je hned několik. Tím prvním je rozšíření obecního systému nakládání s odpady o možnost odkládání vysloužilých elektrozařízení a baterií. Nádobu na tento druh odpadu je umístěna v budově obecního úřadu a odkládat zde můžete drobná elektrozařízení jako jsou telefony, baterie, klávesnice, CD a DVD, kalkulačky, hračky, nářadí, toustovače, fény a zářivky. Dalším přínosem aktualizace vyhlášky je pak možnost zapojení právnických osob do obecního systému odpadového hospodářství.

komunálního odpadu tvořily v kalendářním roce 2025 a následujících letech alespoň 60 %, v kalendářním roce 2030 a následujících letech alespoň 65 %, a v kalendářním roce 2035 dokonce 70 % z celkového množství komunálních odpadů, kterých je v daném roce původcem.

Podíl tříděných odpadů na celkovém množství komunálních odpadů

Z grafu je patrné, že odděleně soustředované recyklovatelné složky komunálního odpadu se v naší obci pohybují na úrovni okolo pouhých 40 % z celkového množství komunálních odpadů, kterých je obec Siřejovice v letech 2019 a 2021 původcem. V roce 2025 bychom měli dosáhnout úrovně 60 %.

rook 2019rok 2020rok 2021Požadovaná %Skutečná % - obec Siřejovice

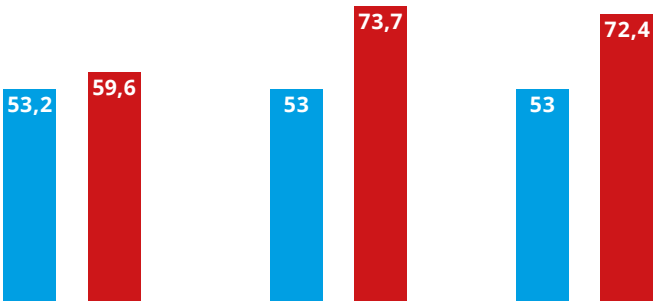
Poplatek za uložení komunálního odpadu na skládku

Novela zákona o odpadech také přinesla postupné navyšování skládkového poplatku za uložení komunálního odpadu na skládku, a to z původních 500 Kč až do výše 1850 Kč z 1 t uloženého odpadu pro rok 2029. Dopad růstu poplatku však byl zmírněn novou konstrukcí tzv. recyklační slevy, kterou obce získají automaticky, nezávisle na míře třídění. Sleva se bude odvíjet od množství skládkovaného odpadu a podmínky se budou

postupně k roku 2030 zpříšňovat. Konstrukce slevy je nastavena tak, že v roce 2021 nebylo vyšším poplatkem obcím zpoplatněno 200 kg komunálního odpadu/obyvatele, v roce 2022 se bude jednat o 190 kg komunálního odpadu/obyvatele a tento limit bude nadále každoročně klesat o 10 kg komunálního odpadu/obyvatele až ke 120 kg komunálního odpadu/obyvatele v roce 2029.

Množství odpadů odpovídající sníženému poplatku za uložení na skládku

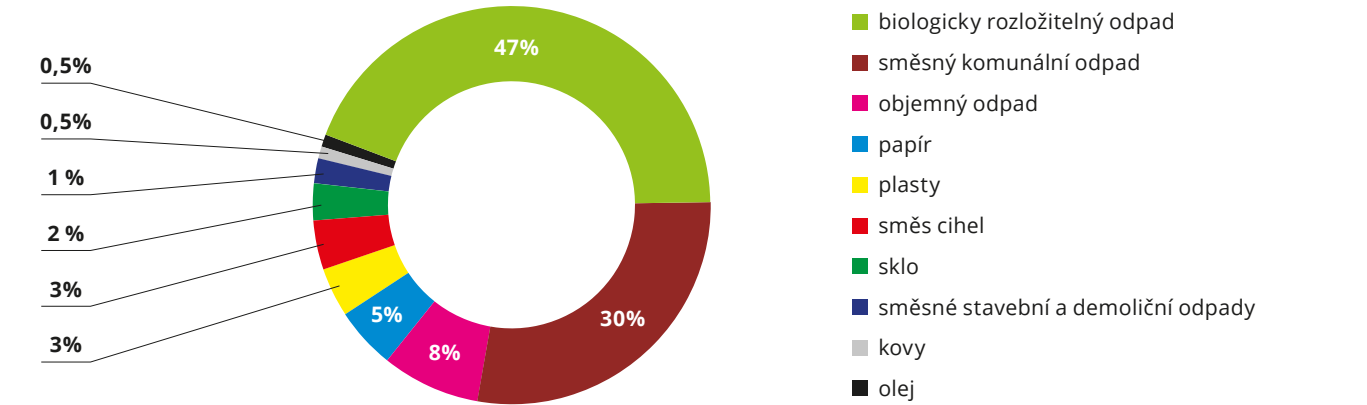
V roce 2021 bylo v naší obci trvale žijícími občany vyprodukováno 72,4 t komunálních odpadů. Pouze 53 t (265 obyvatel x 200 t odpadu/rok na obyvatele) ale mohlo být uloženo na skládku za snížený poplatek 500 Kč/1 tuna. Zbytek, tedy 19,4 t (72,4 t - 53 t) již bylo uloženo za částku 800 Kč/1 tuna komunálního odpadu.

rook 2019rok 2020rok 2021Požadované množství (tuny)Skutečné množství (tuny) v obci Siřejovice

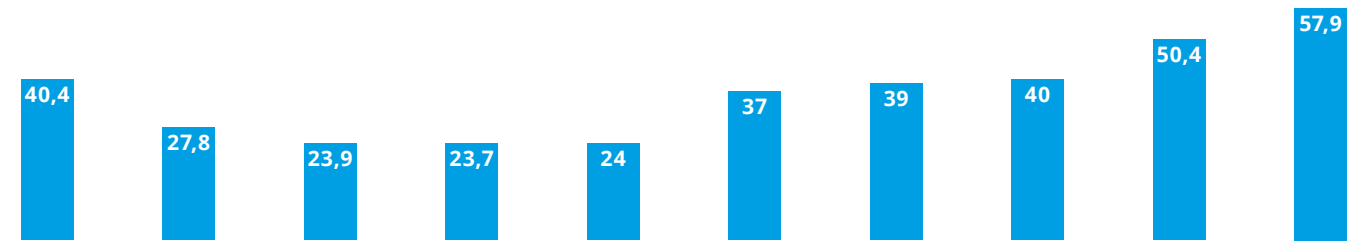
Produkce odpadu v obci Siřejovice v roce 2021

Katalogové číslo odpadu	Název odpadu	Kategorie odpadu	Produkce v tunách	Produkce v kg na 1 obyvatele
200301	Objemný odpad	O	14,5	54,7
200201	Biologicky rozložitelný odpad	O	90,1	340
200307	Směsný komunální odpad	O	57,9	218,4
200101	Papír a lepenka	O	8,8	33,2
200102	Sklo	O	3,3	12,4
200139	Plasty	O	5,2	19,6
200125	Jedlý tuk a olej	O	0,3	1,13
200140	Kovy	O	0,4	1,5
170107	Směsi nebo oddělené frakce betonu, cihel	O	6,5	24,5
170904	Směsné stavební a demoliční odpady	O	1,8	6,8
	Nebezpečný odpad	N	0,53	2

Pro porovnání ještě uvádíme tabulku s produkcí směsného komunálního odpadu v obci Siřejovice v rozmezí let 2012–2021:

Produkce směsného komunálního odpadu (tuny) v letech 2012–2021

rook 2012rok 2013rok 2014rok 2015rok 2016rok 2017rok 2018rok 2019rok 2020rok 2021

Přehled příjmů a výdajů za rok 2021 v rámci odpadového hospodářství obce Siřejovice

Příjmy	Výdaje
Bonusy za separaci – EKO-KOM	62 580 Kč
Celkem	62 580 Kč
Směsný komunální odpad	154 633 Kč
Objemný odpad	25 470 Kč
Stavební odpad	4 635 Kč
Bloodpad	49 350 Kč
Nebezpečný odpad	0 Kč
Elektroodpad	0 Kč
Textil	0 Kč
Jedlé tuky a oleje	500 Kč
Tříděný odpad (papír, plast, sklo, kovy)	134 185 Kč
Celkem	368 773 Kč

ZELEŇ V OBCI

Údržba v obci

V letošním roce jsme se při údržbě zeleně zaměřili i na plochy, které nedobrovolně slouží jako stanoviště k odkládání odpadů. To, co jsme zde po roce našli a samozřejmě odvezli k následné likvidaci, opět předčilo naše očekávání. Téměř desítky plných igelitových pytlů s komunálním odpadem, pneumatiky a nesčetné množství lahví prostě jen tak vyhozených z oken projíždějících aut. Většinou z vás už jsme tak trochu napověděli. Ano, jedná se o lokalitu s volně rostoucími keři bezu černého (*Sambucus nigra*) v zatáčce při výjezdu z naší obce, a to ve směru na Želechovice. Co dělat? Lokalita, která je mimo obec, volně přístupná a s keři, které umožňují perfektní úkryt pro ty, co potřebují vyložit náklad s odpadem a nebýt při tom viděni, natož chyceni. Zvolili jsme proto postup, který se nám jevil jako jediné možné řešení. Všechny náletové dřeviny naši pracovníci prostě vyřezali. Pozemek byl ještě následně upraven a my pevně věříme, že takto otevřený prostor odradí všechny nenechavce s odpadem prostě jenom proto, že budou víc vidět. Čas ukáže, zda bude nutné použít to úplně poslední řešení, kterým je záznamový systém.

Další lokalita, kterou jsme se rozhodli v letošním roce upravit, byly keřové porosty na stráni u hřbitova. Lokalita, ve které se po vyřezání téměř všech náletových dřevin ukázalo, že je plná krásných stromů, které jen ve změní keřů neměly šanci zesílit. Samozřejmě bude ještě nutné přikontrolovat stav dřevin, které v lokalitě ponecháme, ale už nyní je jasné, že zde převažují a budou zachovány především zástupci jasanu ztepilého (*Fraxinus excelsior*). Ostatní dřeviny, jako švestky (*Prunus domestica*) a hlohy (*Crataegus*) jsou jednak vlivem škůdců ale i stáří ve velmi špatném stavu, a bude nutné je odstranit. Většinu vyřezaných náletových dřevin bude možné zužitkovat štěpkováním, a jelikož je terén v této lokalitě velmi svažité, dojde k vysvahování a kompletní úpravě celého prostoru.

Stromy

Co se týče zeleně v obci, i v letošním roce bude nutné zaměřit se na prořez velké části stromů. Týká se to především aleje okrasných hrušní (*Pyrus* sp.) v ulici navazující na Hlubokou cestu a dále zástupců trnovníku akátu (*Robinia pseudoacacia* "Umbraculifera"), což je kulovitě rostoucí forma v lokalitě u obchodu se smíšeným zbožím. Akáty jsou všeobecně v našich podmínkách naprosto spolehlivé stromy, které navíc dobře snášejí městské a znečištěné ovzduší. Jedná se o téměř bezúdržbové stromy, jejichž výška je obvykle ovlivněna tvarem roubování (od 2 do 5 metrů), mají kompaktní a krásně kulovitou korunu, kterou je ale nutné pravidelně tvarovat. Pokud se nechají větve přerůst, jsou náchylné k praskání a vylamování.

STŘÍPKY Z MŠ SIŘEJOVICE

Jsme moc rádi, že nám náš zřizovatel umožnil využívat během chladných podzimních a zimních měsíců ke sportování velkou zasedací místnost obecního úřadu. Sport totiž dětem přináší velké množství benefitů. Děti se sportováním nejen baví, ale zvyšují si i sebevědomí a pilují své fyzické dovednosti a schopnosti. Zároveň aktivně tráví svůj volný čas a učí se, jak být součástí týmu a kolektivu.

Velkým zážitkem pro nás byla návštěva IQlandie v Liberci. Určitě se sem chceme znovu vrátit ... třeba na výlet s našimi rodiči.

Pravidelně navštěvujeme divadlo v Litoměřicích a v Mostě.

V zimě jsme si společně užívali sněhovou nadílku.

A díky hudebnímu pořadu „Ptačí sněm“ je pro nás hračka poznat ptáky našich lesů a polí.

A vydařil se i únorový karneval.

Společné chvíle si užíváme i u nás ve školce, kde také sportujeme, připravujeme se na olympiádu, děláme pokusy a nebo si prostě jen tak hrajeme.

Zřícenina větrného mlýna Windsor

V následujících řádcích vás seznámíme s posledním památkově chráněným objektem na území obce Siřejovice. Jedná se o krásný objekt původně větrného mlýna, který byl ve druhé třetině 19. století novogoticky upraven a sloužil jako lovecký zámček. Je to úžasná stavba, pozůstatek stavební dokonalosti našich předků s jediným šrámem na krásě. Jedná se totiž o jeden ze 139 objektů na území Ústeckého kraje, který je na seznamu ohrožených památek.

Vyrobil si nástroj pro semílání mouky nepředstavovalo po značnou část našeho pravěku velkou námahu. Od začátku neolitu, kdy se na našem území usídlili první zemědělci, až do doby, kdy tu žili Keltové, se k mletí obilných zrn používala jednoduchá drtidla. Skládala se ze dvou částí, spodního kamene, neboli zrnotěrky, která měla podobu ploché kamenné desky s nahrubo osekanými hranami, zatímco horní kámen, tříč, byl opracovaný do oválného či kulovitěho tvaru, aby dobře padnul do ruky. Teprve na přelomu 5. a 4. století př. n. l. se na naše území začaly dostávat tzv. mlýnky řeckého typu. Spodní deska zůstávala stejná jako u drtidla, zatímco druhá část se proměnila a tvořila vrchní desku s násypným otvorem. Praktické pokusy mletí vedly k závěru, že účinnost tohoto mlýnku byla zhruba šestkrát vyšší oproti práci s drtidlem, ale jen poloviční oproti práci

s rotačním mlýnkem. A právě rotačním mlýnkem - tzv. "žernovem" - si tak mletí mouky výrazně ulehčili Keltové. Žernov sestával ze sady dvou mlecích kamenů tvaru válcovitých disků. Spodní kámen (ležák) byl pevný; horní kámen (běhoun) byl na spodní kámen zabroušen a na ležáku se otáčel podél osového čepu. Mlýnek se roztáčel ručně, pomocí dřevěného kolíku zasazeného do otvoru na obvodu běhounu. Výroba keltských rotačních žernovů nejprve probíhala většinou podomácku z místních surovin. Postupem času se ale rozběhla i specializovaná výroba kameníků. K nejvýznamnějším surovinám na výrobu žernovu patřil znělec z Kunětické hory a porfýr z Malých Žernosek, pro něž se archeologicky doložena kamenická dílna v Lovosicích. A právě od zaměstnání obyvatel neboli "žernovseků", tedy těch, kteří sekali mlýnské kameny, lze odvodit i název obce Žernoseky. Ale to už jsme se v pátrání po historii mletí mouky dostali do katastru úplně jiné obce.

Postupem času byla při mletí obilí lidská síla postupně nahrazována. Nejprve silou zvířecí, ale poměrně velmi brzo byly na území nejstarších kultur v Egyptě a přední Asii k pohonu objeveny a využity další zdroje energie - voda a vítr. Obě tyto přírodní síly byly po staletí důležitými pohonnými zdroji, a až koncem 18. a 19. století je vystřídala pára, plyn a elektřina.

Sjistotou nelze stanovit přesnou dobu, kdy se k nám poprvé dostaly vodní a větrné mlýny, které mlely mouku ve velkém. A s jistotou nelze ani říci, který z těchto dvou mlýnů tu byl dříve. Má se však za to, že to byly mlýny na vodní pohon. S velkou pravděpodobností se ale na území v českých zemích objevily už na konci 10. století a zpočátku byly jen ve vlastnictví šlechty nebo církve. Do obecného užívání se dostaly až o několik století později. A zatímco ke stavbě vodního mlýna postačovala přítomnost tekoucí vody, ty větrné vznikaly především tam, kde byl dostatek stálých, pravidelných a rovnoměrných větrů, a vody byl nedostatek. Právě z tohoto důvodu bylo nejvíce větrných mlýnů postaveno na území severovýchodní a střední Moravy. Na Moravě a ve Slezsku je doloženo celkem 685 větrných mlýnů a v Čechách je to pak dalších 216. Z posledních dat z počátku 21. století dokonce vyplývá, že na našem území mohlo být víc než tisíc lokalit s výskytem větrných mlýnů.

Současná česká odborná literatura rozlišuje dva typy větrných mlýnů - sloupové a holandské. Ve Slezsku se pak ještě vyskytuje i třetí, velmi zajímavý typ malých mlýnků s turbínou, které mají ale podstatně menší rozměry a sloužily pouze pro potřebu jedné domácnosti.

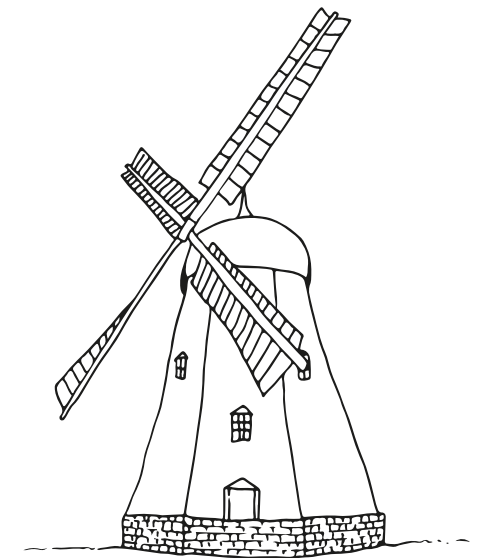
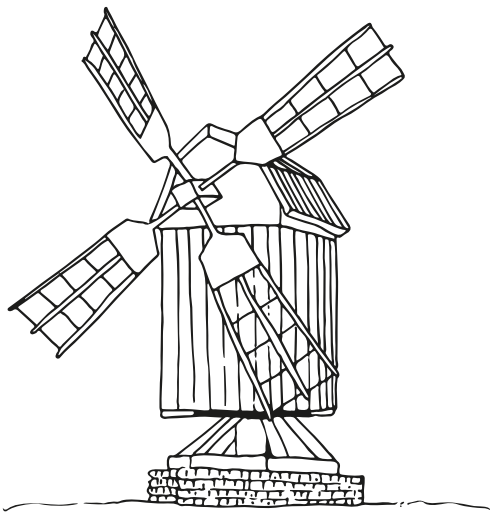
Sloupový větrný mlýn

Sloupový nebo také německý typ mlýna je patrová celodřevěná stavba. Spodní část tohoto větrného mlýna tvoří upevnění středového sloupu za pomoci trámkové obruče a šikmých vzpěr. U tohoto typu mlýna se proti větru vždy natáčela celá horní stavba. Po venkovních schodech se lze dostat do prvního patra, kde je umístěna moučnice a moučná truhla. Z tohoto prostoru se obsluhuje brzdící zařízení a jsou zde rovněž umístěny dřevěné schody do druhého patra, kde je umístěno další zařízení jako jsou mlýnské kameny, násypka a paleční kolo s převodem. Střešní konstrukce je tvořena prkenným bedněním s vynechaným otvorem pro protažení vodorovné hřídele. Ke hřídeli jsou za pomoci kovových prvků připevněny čtyři lopatky, pro zvýšení výkonu bývaly tyto lopatky potahovány vypnutými plachetkami. Velkou výhodou těchto celodřevěných mlýnů byla možnost jejich přemístění, ke kterému v minulosti v řadě případů skutečně došlo. Důvodem bývaly špatné povětrnostní podmínky, případně prodej mlýna nebo sňatek. V případě menších vzdáleností byl dřevěný větrný mlýn přesouván vcelku, zatímco větší vzdálenosti související často právě s prodejem mlýna vyžadovaly jeho úplné rozebrání.

Větrný mlýn zděný holandský

Méně zastoupený je u nás typ druhý - zděný větrný mlýn tvaru seříznutého kužele nebo válce s otáčivou střechou zvaný holandský. Tento typ mlýna se rozšířil a stal se typickým především pro Holandsko. Na naše území se dostal pravděpodobně až v 18. století a vžil se pro něj místní název "holandský". Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o typ mlýna, který je zděný a k jeho stavbě se používal především místní kámen. Na zděnou část stavby je nasazena kuželová střecha, pro kterou je právě u tohoto druhu mlýna typické její natáčení společně s lopatkami proti větru.

Kromě vzhledu se holandské mlýny liší od těch dřevěných i výškovým uspořádáním mlecího zařízení. Důvodem je především samotný vstup do mlýna, provedený u zděné stavby na úrovni přízemí využitého rovněž pro vnitřní vybavení. Ve zdivu mlýna bývaly vchodové otvory dokonce dva, a to pro případ, že se perutě právě otáčí před jedním z nich. V přízemí se dále nalézá převod zajišťující pohon běhounu zdola, neboť mlýnské kameny s násypným košem jsou umístěny v prvním patře. Přístupnost patra je zajištěna po vnitřních schodech. Ve druhém patře zděného mlýna holandského typu se nachází převod na svislou středovou hřídel a paleční kolo, zasahující z větší části do prostoru krovu. V krovu se nalézá rovněž vodorovná hřídel protažená střešním vikýřem vně stavby a opatřená čtyřmi lopatkami.

Větrné mlýny se na našem území zachovaly jen ve velmi malé počtu a každý z nich je jako technická památka svědkem vyspělé a dnes již prakticky zapomenuté zručnosti a důmyslnosti sekerníků, tesařů, zedníků a mlynářů. Bohužel, i ti nejstarší pamětníci si již na tyto mistry svého řemesla vzpomínají jen matně, protože poslední větrné mlýny se stavěly koncem 19. století. Ale přece jen nám po těchto řemeslnících něco málo zůstalo. Jsou to jejich vyryté monogramy, které umísťovaly na nejrůznějších místech ve mlýně. Ať je to základový kříž, nejrůznější trámy, násypací koše anebo třeba nadpraží při vchodu do mlýnů zděných. Kdo ví, třeba i siřejovický mlýn holandského typu ukrývá v nadpraží pozdrav nějakého mistra svého řemesla....

zdroj textu: www.povetnik.cz

